

The First Crusade Anonymous Author's Religious Worldview and Providential Vision

პირველი ჯვაროსნული ლაშქრობის ანონიმი ავტორის რელიგიური
მსოფლმხედველობა და პროვიდენციალური ხედვა¹

Tea Gogolishvili

PhD student in Medieval Studies,
Tbilisi State University,
<https://orcid.org/0000-0003-0479-0487>
Tea.Gogolishvili453@hum.tsu.edu.ge
+995 599 354 363

Abstract

An important place in medieval history is occupied by the study of crusades. The Crusades played an important role in the development of European history and left their mark on world history. Historians still do not stop researching this very interesting event. The Crusades largely shaped the relationship, coexistence, interdependence, and enmity or friendship between Christians and Muslims in the new, modern, and contemporary period. In this article we discuss the only source of the most distinguished author of the First Crusade (1095-1099). His name is unknown to us, so he is referred to in the scientific literature as an anonymous historian of the First Crusade. His source - *Gesta Francorum et aliorum Hierosolymitanorum* (Deeds of the Franks and the other pilgrims to Jerusalem) is invaluable, as the author tells us about the events he saw with his own eyes. Our goal is to analyze the anonymous author's worldview and ideological principles through a complex study of the source. Demonstrate the author's perception of events and its Providential vision. The scientific article contains Latin excerpts from the examples of providential thinking presented in the source and its Georgian translation. Our aim was to understand everyday life, providential minding and mental studies based on the source of the anonymous author. The work is a modest try of learning this issue.

Key Words: Crusaders; Source Studies; Medieval Mentality; Providentialism; Scholasticism; Latin Authors; Religious Worldview.

¹კვლევა განხორციელდა შოთა რუსთაველის ეროვნული სამეცნიერო ფონდის ფინანსური მხარდაჭერით. (გრანტის ნომერი PHDF-21-963)

თეა გოგოლიშვილი

მედიევისტიკის მიმართულების დოქტორანტი,

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

<https://orcid.org/0000-0003-0479-0487>

Tea.Gogolishvili453@hum.tsu.edu.ge

+995 599 354 363

აბსტრაქტი

შუა საუკუნეების ისტორიაში მნიშვნელოვანი ადგილი უკავია ჯვაროსნული ლაშქრობების შესწავლას. ისტორიკოსები დღემდე არ წყვეტენ კვლევ-ძიებას ამ მეტად საინტერესო მოვლენის ირგვლივ. ჯვაროსნულმა ლაშქრობებმა დიდწილად განაპირობეს ახალ, უახლესა და თანამედროვე პერიოდში ქრისტიანებისა და მუსლიმების ურთიერთობა, თანაარსებობა, ურთიერთდამოკიდებულება და მტრობა თუ მეგობრობა. მოცემულ სტატიაში ჩვენ განვიხილავთ პირველი ჯვაროსნული ლაშქრობის (1095-1099) მეტად გამორჩეული ავტორის პირველწყაროს. მისი სახელი ჩვენთვის უცნობია, ამიტომ სამეცნიერო ლიტერატურაში ის მოიხსენიება, როგორც პირველი ჯვაროსნული ლაშქრობის ანონიმი ისტორიკოსი. მისი წყარო - *Gesta Francorum et aliorum Hierosolymitanorum* (*ფრანკებისა და სხვა მომლოცველების საქმეები იერუსალიმში*) ფასდაუდებელია, რადგან ავტორი თავისი თვალთ ნანახი მოვლენების შესახებ გვიყვება. ჩვენს მიზანს წარმოადგენს წყაროს კომპლექსური კვლევის საშუალებით გავაანალიზოთ ანონიმი ავტორის მსოფლმხედველობა და იდეოლოგიური პრონციპები. წარმოვაჩინოთ ავტორისეული მოვლენების აღქმა და მისი პროვიდენციალური ხედვა. სამეცნიერო სტატიაში მოყვანილი არის წყაროში წარმოდგენილი პროვიდენციალური აზროვნების მაგალითების ლათინური ამონარიდები და მისი ქართული თარგმანი.

საკვანძო სიტყვები: ჯვაროსნები; წყაროთმცოდნეობა; შუა საუკუნეების მენტალიტეტი; პროვიდენციალიზმი; სქოლასტიკა; ლათინი ავტორები; რელიგიური მსოფლმხედველობა.

შესავალი

X საუკუნეში ევროპაში დაიწყო მეტად მნიშვნელოვანი სამხედრო მოძრაობა, რომელიც ჩვენ ჯვაროსნული ლაშქრობების სახელით ვიცით. 1095 წელს ურბან მეორის მიერ კლერმონში წარმოთქმულმა სიტყვამ, დიდი გავლენა მოახდინა მორწმუნეებზე და შედეგად მივიღეთ კარგად იდეოლოგიზირებული ლაშქრობა, რომელსაც იერუსალიმის აღება და ჯვაროსნული სახელმწიფო-საგრაფოების დაარსება მოჰყვა. თუმცა, აქვე უნდა გავიაზროთ ის ფაქტიც, რომ პაპების მიერ მიღწეული გავლენა და ძალაუფლება დამყარებული იყო იდეოლოგიაზე და არა სამხედრო ძლიერებაზე. შუა საუკუნეების სქოლასტიკამ და

პროვიდენციალურმა აღქმამ დიდი სამსახური გაუწია პაპობას საკუთარი ძალაუფლების გამყარებაში. პირველ ჯვაროსნულ ლაშქრობაზე შუა საუკუნეების პერიოდის საკმაოდ ბევრი წყარო მოგვეპოვება, რომელთა შორის განსაკუთრებული ადგილი უკავია იტალიელ ანონიმ ავტორს.

ანონიმი ავტორის შესახებ ჩვენ ძალიან მწირი ინფორმაცია მოგვეპოვება. ყველაფერი, რაც ვიცით, მისივე ნაწარმოებიდანაა. ავტორი ბოემუნდ ტარანტელის თანამებრძოლი იყო და მის არმიაში მსახურობდა. წყაროდან გამომდინარე შეიძლება ითქვას, რომ ის სასულიერო პირი არ გახლდათ, ასევე არც დიდი სამხედრო თუ საერო თანამდებობა ეკავა, წინააღმდეგ შემთხვევაში მისი ვინაობა ჩვენთვის ცნობილი იქნებოდა. *გესტა ფრანკორუმში* ასევე ჩანს, რომ გარკვეული პერიოდის შემდეგ ავტორი გამოეყო ბოემუნდის ლაშქარს და გრაფი სენ-ჟილის ხელმძღვანელობის ქვეშ გადავიდა. წყარო 1100-1101 წლებში უნდა იყოს დაწერილი.

ქრონიკის რული სახელწოდება არის *Gesta Francorum et aliorum Hierosolymitanorum*, რომელიც ქართულად შეგვიძლია ვთარგმნოთ როგორც *ფრანკებისა და სხვა მოძღვრელების საქმეები იერუსალიმში*² წყარო დაყოფილია 10 წიგნად და 39 თავად. მასში მოთხრობილია 1095 წლის კლერმონის კრებიდან მოყოლებული 1099 წლის აშკელონის ბრძოლის ჩათვლით მოვლენები.

ჩვენი კვლევის მთავარი ობიექტი არის X-XI საუკუნეების ისტორიკოსების მენტალიტეტისა და მსოფლმხედველობის კვლევა. საისტორიო აზროვნების განვითარების მეტად საინტერესო ეტაპის შესწავლა კონკრეტული *ანონიმი ავტორის* წყაროს შესწავლის საფუძველზე. შუა საუკუნეებისთვის დამახასიათებელია მოვლენების პროვიდენციალური აღქმა და გაგება, ამ შემთხვევაში ჩვენი ავტორი არ წარმოადგენს გამონაკლისს. მოცემულ სტატიაში ქრონიკა პროვიდენციალური მენტალიტეტის კუთხით არის განხილული.

მეთოდი

მოცემული სამეცნიერო სტატიის შინაარსიდან გამომდინარე გამოვიყენეთ წყაროს კომპლექსური კვლევის მეთოდი. ჩვენს მიერ მოხდა ლათინური ქრონიკის კრიტიკული განხილვა. სტატია, ასევე დაფუძნებული არის კვლევის ინტერდისციპლინურ მეთოდოლოგიაზე, რაც თავის მხრივ შესაძლებლობას იძლევა საკვლევი პრობლემა დავინახოთ გაცილებით უფრო კომპლექსურად და სიღრმისეულად. სწორედ აქედან გამომდინარე, ნაშრომში წყარო შესწავლილი იქნება წმინდა საისტორიო მეთოდოლოგიაზე დაყრდნობით. გარდა ამისა ჩვენ განზრახული გვაქვს საკვლევი პრობლემის გლობალური კუთხით განხილვა, რაც თავის თავში გულისხმობს საკითხის მრავალვარიანტულ და მრავალმხრივ შესწავლას. მეთოდოლოგიური კუთხით, საკვლევი პრობლემის გაანალიზებისას გამოყენებული იქნება კვლევის თანამედროვე მიდგომები, რის

² დასავლურ ისტორიოგრაფიაში მიღებულია წყაროს შემოკლებული დასათაურება - *Gesta Francorum*, აქედან გამომდინარე მართებულად მივიჩნევთ ჩვენც წყაროს შემოკლებული ვერსია - *ფრანკთა საქმენი*, ან „*გესტა ფრანკორუმი*“ გამოვიყენოთ სტატიაში.

შესაძლებლობაც გვაძლევს დღეს არსებული მეთოდოლოგიური სახელმძღვანელოები, სადაც გადმოცეულია ის მთავარი სამეცნიერო პარადიგმები, რომლებიც გამოიყენება შუა საუკუნეების ყოველდღიურობის ისტორიის და მენტალიტეტის კვლევისას.

მსჯელობა და შედეგები

ანონიმი ავტორი, სხვა ჯვაროსნული ლაშქრობების ავტორების მსგავსად (ფულხერიუს შარტრელი, ალბერტ აახენელი, უილიამ ტვიროსელი, რობერტ ბერი, ბალდერიკი დოლის ეპისკოპოსი და სხვ.), თხრობას კლერმონის კრებით იწყებს. კლერმონის კრებამ, რომელიც 1095 წელს მოიწვია პაპმა ურბან მოერემ, პირველი ჯვაროსნული ლაშქრობის დაწყებაში უდიდესი როლი ითამაშა. კრებაზე პაპმა მორწმუნეებს მოუწოდა აესხათ იარაღი და წმინდა საფლავის გასათავისუფლებლად წასულიყვნენ. კრების შესახებ (Beatrice A. Lees: 1924, I-I) ანონიმი ავტორი პირველი წიგნის პირველ თავში წერს:

კლერმონის კრება

და აი მოახლოვდა ის დროც, რომლის შესახებაც უფალი იესო ყოველდღე მოუწოდებს თავის მიმდევრებს და რომლის შესახებაც სახარებაშია მოთხრობილი: „რომელსა ჰნებავს შემოდგომად ჩემდა, უარყავნ თავი თვისი და აღიღენ ჯუარი თვისი და შემომიდეგინ მე.“ მაშინ დაიწყო დიდი მოძრაობა გალიის ყველა რეგიონში, თუ ვინმე მოისურვებდა ღმერთს გაჰყოლოდა გულმოდგინედ, სუფთა გულით და გონებით, შეეპლო აელო ჯვარი, ერთგულად ეტარებინა და შეუჩერებლად დასდგომოდა ქრისტეს საფლავისკენ მიმავალ გზას. მალევე რომის კათოლიკური სამოციქულო ტახტი წარმატებით გამოემართა მთების იქითა მხრიდან თავის არქიეპისკოპოსებთან, ეპისკოპოსებთან, აბატებთან და პრესვიტერებთან ერთად და დაიწყო ქადაგება, რომ თუ ვინმეს უნდოდა გადაერჩინა თავისი შეუბღალავი სული, დაე ნუ დაიწყებდა ყოყმანს და თავმდაბლურად გაყოლოდა ღმერთის გზას. და თუ ვინმეს არ ექნებოდა დენარები, ღმერთის გულმოწყალება მისცემს საკმარისს. სამოციქულო ტახტის

Cum iam appropinquasset ille terminus quem dominus Iesus cotidie suis demonstrat fidelibus, specialiter in euangelio dicens: "Si quis uult post me uenire, abneget semetipsum et tollat crucem suam et sequatur me" facta est igitur motio ualida per uniuersas Galliarum regiones, ut si aliquis Deum studiose puroque corde et mente sequi desideraret, atque post ipsum crucem fideliter baiulare uellet, non pigritaretur Sancti Sepulchri uiam celerius arripere. Apostolicus namque Romanae sedis ultra montanas partes quantocius profectus est cum suis archiepiscopis, episcopis, abbatibus, et presbiteris, coepitque subtiliter sermocinari et predicare, dicens, ut si quis animam suam saluam facere uellet, non dubitaret humiliter uiam incipere Domini, ac si denariorum ei deesset copia, diuina ei satis daret misericordia.

მეთაური ამბობს: „მძებო, თქვენ ბევრი ტანჯვის გადატანა მოგიხდებათ ქრისტეს სახელით. კერძოდ: სიღარიბის, სისუსტის, დევნის, დაავადებების, შიმშილის და სხვა მსგავსი გასაჭირის, რამეთუ ღმერთი ეუბნება თავის მიმდევრებს: „ჩემი სახელის გამო ბევრი ტანჯვა მოგიწევთ. ხალხის წინაშე საუბრის არ შეგრცხვეთ, მე მოგცემთ პირსა და მჭერმეტყველებას, და საბოლოოდ დიდი ჯილდო მოგელით თქვენ. დროთა განმავლობაში ეს სიტყვა გავრცელდა გალების მიწებზე და სამშობლოში. უშიშარმა ფრანკებმა მამინვე დაიწყეს ჯვრების მიკერება მარჯვენა მხარზე და განაცხადეს, რომ ერთსულოვნად გაყვებოდნენ იმ ქრისტეს გზას, რომლის ხელითაც ისინი გადარჩენილები იყვნენ ტარტაროზს. და აი გალები უკვე გამოვიდნენ თავიანთი საცხოვრებლებიდან.

Ait namque dominus apostolicus 'Fratres, uos oportet multa pati pro nomine Christi, uidelicet miseria, paupertates, nuditates, persecutiones, egestates, infirmitates, fames, sites et alia huiusmodi, sicuti Dominus ait suis discipulis: "Oportet uos pati multa pro nomine meo", et: "Nolite erubescere loqui ante facies hominum; ego uero dabo uobis os et eloquium", ac deinceps: "Persequetur uos larga retributio". Cumque iam hic sermo paulatim per uniuersas regiones ac Galliarum patrias coepisset crebrescere, Franci audientes talia protinus in dextra crucem suere scapula, dicentes sese Christi unanimiter sequi uestigia, quibus de manu erant redempti tartarea. Iamque Galliae suis remotae sunt domibus.

მოცემულ მონაკვეთში ვხედავთ, რომ ავტორი ლაშქრობას წარმოაჩენს, როგორც ღვთის სურვილით ნაკარნახევს, რომლის შესახებ სახარებაში არის მოთხრობილი. თავისი სიტყვების სანდოობის საჩვენებლად მას სახარებიდან მოჰყავს ციტატები: მათე 16:24 (მაშინ ჰრქუა იესუ მოწაფეთა თვსთა: რომელსა ჰნებავს შემოდგომად ჩემდა, უარყავნ თავი თვსი და აღიღენ ჯუარი თვსი და შემომიდეგინ მე). ეს მონაკვეთი ასევე შეგვიძლია შევადაროთ მარკოზისა (მარკოზი 8:34 - და მოუწოდა ერსა მას მოწაფეთა მისთა თანა და ჰრქუა მათ: რომელსა უნებს შემდგომად ჩემსა მოსლვად, უვარ-ყავნ თავი თვსი და აღიღენ ჯუარი თვსი და შემომიდეგინ მე.) და ლუკას (ლუკა 9:23- და იტყოდა ყოველთა მიმართ: რომელსა უნებს შემოდგომად ჩემდა, უვარ-ყავნ თავი თვსი და აღიღენ ჯუარი თვსი და მომდევიდინ მე.) სახარებებს. მონაკვეთიდან გამომდინარე შეგვიძლია ვიმსჯელოთ, რომ ავტორს მოციქულთა საქმენი და პავლე მოციქულის მეორე ეპისტოლე ტიმოთეს მიმართაც აქვს გამოყენებული. (მოციქულთა საქმენი 9:16-და მე უჩუენო მას რაოდენი ღირდეს მისა ვნებად სახელისა ჩემისათვს; პავლე მოციქულის მეორე ეპისტოლე ტიმოთეს მიმართ 1:8-ხოლო თავადმან თქუა: იხილეთ, ნუუკუე სცთეთ, რამეთუ მრავალნი მოვიდოდინან სახელითა ჩემითა და იტყოდინან, ვითარმედ: მე ვარ და ჟამი მოწევნულ არს, არამედ ნუ მიხუალთ შედგომად მათდა. ასევე ლუკა 21:15 - რამეთუ მე მოგცე თქუენ პირი და სიბრძნე, რომელსა ვერ უძლონ წინა-აღდგომად და სიტყვს-გებად ყოველთა წინა-აღმდგომთა თქუენტა.) საბოლოო ჯილდოსა და ცხონების შესახებ საუბრისას კი მათეს სახარებას ეყრდნობა ისევ. (მათე 5:12 - გიხაროდენ და მხიარულ იყვენით, რამეთუ სასყიდელი თქუენი ფრიად არს ცათა შინა, რამეთუ ეგრეთვე დევნენს წინასწარმეტყუელნი უწინარეს თქუენსა. პავლე მოციქულის ეპისტოლე კოლასელთა მიმართ 3:24 - უწყოდეთ, რამეთუ

უფლისა მიერ მოიღოთ მოსაგებელი მკვდრობისა მის თქუენისაჲ, რამეთუ უფალსა ქრისტესა ჰმონებთ.)

წყაროში ავტორი გაბმულად მოგვითხრობს კლერმონის კრებიდან იერუსალიმის აღებად მოვლენების შესახებ. შეტაკებები, რომლებიც მუსლიმებსა და ქრისტიანებს შორის მოხდა, მას არ გამოჰპარვია და ამის შესახებ უხვად გვიყვება (Beatrice A. Lees: 1924, I- II) თავის *ისტორიაში*.

თურქებმა ბევრი მათგანი დახოცეს. ერთნი იპოვეს მძინარეები, მეორენი შიშვლები და ყველა დახოცეს. ერთი მღვდელი გარდაიცვალა **მოწამეობრივი სიკვდილით** პირდაპირ საკურთხეველის წინ, წირვა-ლოცვის დროს. ისინი, ვისაც შეეძლო გაქცევა, გარბოდნენ კივოტში. (Cyuito) ზოგმა ზღვაში გაცურა, დანარჩენებმა კი ტყეებსა და მთებს შეაფარეს თავი. თურქებმა შეყარეს ისინი ციხესიმაგრეში, შეაგროვეს მორები და დააპირეს დაეწვათ ციხესიმაგრესთან ერთად. ამ დროს ციხის შემოგარენში მყოფმა ქრისტიანებმა ისე წაუკიდეს ცეცხლი მორებს, რომ თურქებისკენ შემოტრიალდა ალი და რამდენიმე მათგანი დაიწვა, **მაშინ ღმერთმა მათი ცეცხლისგან გაათავისუფლა ჩვენები**.

ლათინი ისტორიკოსები და მათ შორის ანონიმი ავტორი, ხშირად იყენებს მოწამეობრივი სიკვდილის ფაქტს და ამითი ერთის მხრივ ცდილობს წააქეზოს მკითხველი და წარმოაჩინოს თუ როგორ იტანჯებოდნენ ქრისტიანები და რამდენის გადატანა უხდებოდათ მათ, მეორეს მხრივ კი გვიჩვენებს, რომ თურქები ისეთი უმოწყალოები იყვნენ, თვით წირვა-ლოცვასაც არ ერიდებოდნენ და ეკლესიაში, პირდაპირ საკურთხეველის წინ კლავდნენ ქრისტიანებს. თუმცა, ავტორი აქვე ამატებს, რომ ყველაფერი მაინც ისე სრულდება, „როგორც ღმერთს სურს“ და თურქებს თავიანთი ჩანაფიქრი შემოუბრუნდათ, ქრისტიანებს კი „ღმერთი ცეცხლისგან ათავისუფლებს“. მოვლენების მსგავსი პროვიდენციული აღქმა ჩვენ ხშირად გვხვდება *Gesta-ში*. მაგალითად მესამე წიგნის 8-ე თავში ჩვენ ვხვდებით ძალიან საინტერესო მონაკვეთს ნიკეის ალების შესახებ (Beatrice A. Lees: 1924, III-VII):

შიდი კვირა და სამი დღე გვქონდა მოქცეული ეს ქალაქი [თ.გ. ნიკეა] ალყაში. ბევრი ჩვენგანი **მოწამეობრივი სიკვდილით გარდაიცვალა** და **გახარებულებმა**

Irruentes uero Turci super eos occiderunt multos ex eis; alios inuenerunt dormientes, alios nudos, quos omnes necauerunt, cum quibus quemdam sacerdotem inuenerunt missam celebrantem, quem statim super altare martirizauerunt. Illi uero qui euadere potuerunt Cyuito fugerunt; alii precipitabant se in mare, alii latebant in siluis et montanis. Turci uero persequentes illos in castrum adunauerunt ligna, ut eos comburerent cum castro. Christiani igitur qui in castro erant miserunt ignem in ligna congregata, et uersus ignis in Turcos quosdam eorum concremauit, sed ab illo incendio Deus nostros tunc liberauit.

სიამოვნებით მიანდეს თავიანთი ბედნიერი სულელები ღმერთს. ასევე, ყველაზე ღარიბი

Fuimusque in obsidione illa per septem ebdomadas et tres dies, et multi ex nostris illic receperunt martyrium, et letantes

gaudentesque reddiderunt felices animas Deo;
et ex pauperrima gente multi mortui sunt fame
pro Christi nomine.

ხალხებიდან ბევრი გარდაიცვალა შიმშილით ქრისტეს სახელით. ცაში აღნიშვნისას მათ მიიღეს თავიანთი მოწამეობრივი სუფრა და ერთხმად ამბობდნენ : შური იძიე ღმერთო ჩვენი სისხლისთვის, რომელიც შენთვის დაიდვარა. კურთხეული და ღირსეული ქებისა უკუნითი უკუნისამდე. ამინ“.

მოცემულ მონაკვეთში ავტორი ნიკეის ალყის (1097 წელი) დროს მომხდარი მოვლენების შესახებ მოგვითხრობს. ჩვენ ვხედავთ, რომ მოწამეობრივი სიკვდილი აღიქმება ჯილდოდ და საამაყოა ყველა ქრისტიანისთვის. ყველაფერს, რასაც აკეთებენ, ქრისტეს სახელით აკეთებენ და ქრისტესგანვე ელიან დახმარებას და „შურისძიებას“. აქ ავტორს გამოყენებული აქვს იოანეს გამოცხადება 6:10 - და ჯმა-ყვეს ჯმითა დიდითა და თქუეს: ვიდრემდის, მეუფეო წმიდაო და ჭემმარიტო, არა სჯი სისხლსა ჩუენსა მკვდრთაგან ქუეყანისათა ?

მოწამეობრივი სიკვდილით გარდაცვალება დიდ პატივად და მადლად თვლის ანონიმი ავტორი და ისეთ ეპითეტებს იყენებს, როგორებიცაა: „**ბედნიერი მოწამეობრივი სიკვდილი**“, „**ყოვლისშემძლე ღმერთისთვის თავგანწირული**“, **ჭემმარიტი ღმერთის მეომარი**“. მეათე წიგნის 35-36-ე თავებში (Beatrice A. Lees:1924, XX-XXXV) ვკითხულობთ:

ამ ალყის დროს ბევრი ჩვენიანი, კონკრეტულად კი ანსელმ რიბემონტი, გიომ პიკარდიელი და ბევრი სხვა, ვისაც მე არ ვიცნობ, **ბედნიერი მოწამეობრივი სიკვდილით** აღესრულა.

Qui in caelum triumphantes portarunt stolam recepti martyrii, una uoce dicentes: ,Vindica Domine sanguinem nostrum, qui pro te effusus est; qui es benedictus et laudabilis in secula seculorum. Amen.'

In illa denique obsidione feliciter acceperunt martyrium plures ex nostris, uidelicet Anselmus de Riboatmont, Willelmus Picardus, et alii plures quos ignoro.

ამ ქალაქიდან [თ.გ. რამლა] ახლოს იყო ტაძარი, სადაც ასვენია წმინდა გიორგის წმინდა ნაწილები. აქ მან, ქრისტეს სახელით **ბედნიერი მოწამეობრივი სიკვდილი** მიიღო ფიცისგამტეხელი წარმართებისგან.

Iuxta quam erat honorabilis ecclesia in qua requieuit preciosissimum sancti Georgii corpus, quia illic a perfidis paganis pro Christi nomine feliciter martyrium suscepit.

აქვე უნდა აღვნიშნოთ, რომ ავტორი არც თუ ისე იშვიათად საუბრობს სხვადასხვა საეკლესიო დღესასწაულზე და მას აღნიშნავს კიდევ მთელს არმიასთან ერთად. ზოგ მომენტში ავტორი კონკრეტული რიცხვის ან თვის დასახელების ნაცვლად დღესასწაულებს ასახელებს

და ამითი განსაზღვრავს დროს. მაგალითად მეორე წიგნის მე-5 თავში ჩვენ ვკითხულობთ (Beatrice A. Lees:1924, II- V):

იქ ჩვენებმა კარვები გაშალეს და იმ დღეებისთვის (დიდმარხვა) საჭირო საკვები მიიღეს. ubi nostra fiximus tentoria, et sat habuimus mercatum, illis diebus conueniens.

დღესასწაულების შესახებ ასევე ვკითხულობთ პირველი წიგნის მე-5 თავში : „*ჩვენებმა გაშალეს კარვები ვნების კვირაში*“, მეექვსე წიგნის 13-ე თავში: „*უფლის შობის წინ, მარცვლეული და სხვა საკვები ძალიან გაძვირდა*“. მეათე წიგნის 29-ე თავში: „*სამდლიანი მარხვის დასრულების შემდეგ, როდესაც დასრულდა საზეიმო სვლა ერთი ეკლესიიდან მეორეში, ჩვენებმა აღსარება ჩააბარეს, მოინანიეს ცოდვები და მიიღეს პატიება. ეზიარნენ ქრისტეს სხეულსა და სისხლს, გაიღეს მოწყალება და აღასრულეს მესა*“. იგივე წიგნის 31-ე, 34-ე, 35-ე, 36-ე და 37-ე თავებში ვკითხულობთ: „*როდესაც მოახლოვდა ყველა წმინდანის დღესასწაული ჩვენი ხელმძღვანელები ყველანი ერთად შეიკრიბნენ და წავიდნენ ანტიოქიაში*“; ასევე: „*იქ ჩვენ ღვთისმოსავობით აღვნიშნეთ წმინდა მარიამის განწმენდის დღესასწაული*“; იქვე: „*იქ ოთხ აპრილს ჩვენ აღვნიშნეთ იესო ქრისტეს აღდგომა*“. და „*ღამით ღმერთის აღდგომის დღეს ჩვენ გადავედით მთაზე, იქ, სადაც გზა ვიწროა და სადაც ალყაში მოქცეული მტრების პოვნას ველოდით. და რადგან ღმერთი ჩვენსადმი დადებითად იყო განწყობილი, ვერცერთმა მათგანმა ჩვენს წინაშე გამოსვლა ვერ გაბედა*“.

პროვიდენციული აზროვნების მთავარი პრინციპი არის ის, რომ ყველაფერი, რაც ხდება ღვთის ნებით ხდება. თუ ბრძოლაში ან ომში იგებ, ეს ღმერთის ნებით მოხდა. მეათე წიგნის 37-ე და მეშვიდე წიგნის 18-ე თავებში ვკითხულობთ : „*ქრისტეს მეომრები შეებრძოლნენ ამ ურჯულოებს და ღმერთის დახმარებით მათზე გაიმარჯვეს*“; „*ოცდაათი ცხენი დაიჭირეს. და იმ დღეს ღვთის ნებით ჩვენი მტრები დამარცხებულ იქნენ*“.

მოვლენები ღმერთის შეწევნით, ჩანაფიქრით და სურვილით ხდება. მაგალითად მეშვიდე წიგნის 18-ე თავში ვკითხულობთ: „*ღმერთის ჩანაფიქრით ჩვენები დაბრუნდნენ, აღნიშნავდნენ და ხარობდნენ ტრიუმფს, იმ დღეს, სრულყოფილ გამარჯვებას მტერზე. მტრებზე ყველგან გავიმარჯვეთ და ისინი აქეთ-იქით გარბოდნენ, მიდიოდნენ და მიეხეტებოდნენ. ზოგი ხორასანში წავიდა, ზოგი სარკინოზების ქვეყანაში. ჩვენი წინამძღოლები ხედავდნენ, რომ ქალაქში მყოფი მტრები, ჩვენს წინააღმდეგ იყვნენ და დღე და ღამე ჩვენთვის რამის დაშავებაზე ფიქრობდნენ*“. იქვე: „*ღვთისა და წმინდა საფლავის წყალობით დამარცხდნენ ჩვენი მტრები და შემდეგში ისინი უკვე უძლურნი იყვნენ აღედგინათ ძველი სიმაძავე, როგორც სიტყვაში, ასევე საქმეში*“. მეათე წიგნის 33-ე თავში ვკითხულობთ: „*წარმართები ასევე ისროდნენ ბერძნულ ცეცხლს, ცდილობდნენ დაეწვათ და გაენადგურებინათ კოშკი. მაგრამ ყოველისშემძლე ღმერთმა არ ინება, რომ განადგურებულიყო კოშკი*“.

მთლიანად წყაროში მრავლად არის მიმოფანტული ისეთი ადგილები, საიდანაც თვალნათლივ შეგვიძლია ავტორის პროვიდენციული აზროვნების ამოკითხვა. ის ხშირად იყენებს, ისეთ ფრაზებს როგორებიცაა: ღვთის დახმარებით (Dei fauente gracia), თუ ღმერთი ამას მოისურვებს (si Deo placet in nostra custodia), ვაქებდეთ და ვადიდებდეთ ღმერთს,

რომელმაც ჩვენს ხალხს გამარჯვება უბოძა (Nos autem reuertentes ad ciuitatem cum magno gaudio, laudauimus et benediximus Deum, qui uictoriam dedit populo suo), „ღმერთს უნდა!“ ("Deus uult!"), ღმერთს აღიღებდნენ (et dabant gloriam Deo).

ტერმინების განხილვისას აუცილებლად უნდა ვახსენებოთ ეპითეტები, რითაც ჯვაროსნები მოიხსენიებდნენ საკუთარ თავსა და მტრებს. მეათე წიგნის 30-ე თავში ჩვენ ვკითხულობთ (Beatrice A. Lees:1924, X-XXX):

და როდესაც ჩვენი მტრები (რის გამოც დიდება სამებასა და ერთარსება და ყოვლისშემძლე ღმერთს) საბოლოოდ დამარცხდნენ და გაიფანტნენ სხვადასხვა მხარეს. ზოგი ნახევრად ცოცხალი იყო, ზოგიც დაჭრილი, ისინი მკვდრები ვარდებოდნენ ველეზე, ტყეებში, მინდვრებში, გზებზე. ქრისტეს ხალხი კი, გამარჯვებულნი, მომლოცველები, რომლებმაც გაიმარჯვეს მტრებზე, ქალაქში ბედნიერი ტრიუმფით დაბრუნდნენ.

Et cum iam essent omnes inimici nostri (Deo trino et uno summoque dignas referimus grates) per omnia deuicti huc illucque fugientes, alii semiuiui, alii uulnerati, in uallibus et in nemoribus et in aruis et in uiis deficiebant mortui. **Populus uero Christi** uictores scilicet peregrini, reuersi sunt gaudentes felici triumpho deuictis hostibus in ciuitatem.

ჩვენ ვხედავთ, რომ ქრისტიანები ქრისტეს ხალხად (**Populus uero Christi**) არიან მოხსენიებულნი, მტრები კი inimici nostri-ად (ჩვენი მტრები) იწოდებიან. მათი დამარცხება ღმერთის დამსახურებაა და ამიტომ ავტორი მას აქებს და ყოვლისშემძლეს უწოდებს.

არანაკლებ საინტერესო ციტატას ვხვდებით მეშვიდე წიგნის 18-ე თავში (Beatrice A. Lees:1924, VII-XVIII):

ბოემუნდმა თავისი უწინდელი გზა მიატოვა და სწრაფად მოვიდა ჩვენთან. ჩვენ, ჩვენიანების მოკვლით გაცეცხლებულები, ქრისტეს სახელის მოწოდებით და წმინდა საფლავის გზაზე იმ წამსვე შევეურთდით და დავესხით თავს. მათ წინააღმდეგ ერთიანი გულით და სულით წავედით. ღვთის და ჩვენი მტრები გაკვირვებულები იყვნენ და საშინელ სიტუაციაში მყოფნი ფიქრობდნენ, რომ საბოლოოდ დაემარცხებინათ ჩვენები და გაენადგურებინათ, როგორც ჰერცოგისა [სენ-ჟილი თ.გ.] და ბოემუნდის ხალხთან მოიქცნენ. მაგრამ ყოვლისშემძლე ღმერთმა ამის უფლება არ მისცა მათ. ნამდვილი ღმერთის მეომრები, ჯვრის ნიშნით გააფთრებულები გაემართნენ მათკენ და მამაცურად დაესხნენ თავს. ისინი კი სწრაფად მირბოდნენ ვიწრო ხიდის

გავლით კარიბჭესთან. მათ კი, ვინც ვერ მოახერხა ხიდის გადავლა ბევრი ხალხის და ცხენების გამო, იქ ჰპოვეს აღსასრული უკუნითი უკუნისამდე და მოკვდნენ თავიანთ ეშმაკებთან და ანგელოზებთან ერთად.

Itaque Boamundus uiam quam tenuerant non tenuit, sed celerius cum paucis militibus ad nos uenit, qui eramus in unum congregati. Tunc nos accensi occisione nostrorum, **Christi nomine** inuocato et **Sancti Sepulchri** confidentes itinere, iuncti simul peruenimus contra eos ad bellum, eosque inuasimus uno corde et animo. Stabant uero **inimici Dei et nostri** undique iam stupefacti et uehementer perterriti,

putantes nostros se deuincere et occidere, sicut fecerant gentem comitis et Boamundi. **Sed Deus omnipotens hoc illis non permisit. Milites igitur ueri Dei undique signo crucis amati irruerunt acriter super illos et fortiter inuaserunt. Illi autem celeriter fugerunt,**

per medium angusti pontis, ad illorum introitum. Illi qui uiui nequiuerunt transire pontem pre nimia multitudine gentium et caballorum, ibi receperunt sempiternum interitum cum **diabolo et angelis eius.**

მოცემულ მონაკვეთში ჩანს, რომ ბოემუნდი სხვა ქრისტიანების დასახმარებლად მივიდა. ქრისტეს სახელის ძახილით (Christi nomine) და წმინდა საფლავისაკენ (Sancti Sepulchri) მოწოდებით თავს დაესხნენ მუსლიმებს. ისინი აპირებდნენ, ქრისტიანების განადგურებას, მაგრამ „ყოვლისშემძლე ღმერთმა ამის უფლება არ მისცა მათ“ (Sed Deus omnipotens hoc illis non permisit.). საინტერესოა ის ფაქტი, რომ ავტორი თავის თავსა და ქრისტიანთა ჯარს- ნამდვილი ღმერთის მეომრებს უწოდებს (Milites igitur ueri Dei), მათ, ვისაც ჯვრის ფორმიანი ტანისამოსი აცვიათ. ბოლოს კი საკმაოდ საინტერესოდ მთავრდება ციტატა. მუსლიმებმა, რომლებმაც გაქცევა ვერ მოასწრეს „**იქ ჰპოვეს აღსასრული უკუნიითი უკუნიამდე და მოკვდნენ თავიანთ ეშმაკებთან და ანგელოზებთან ერთად**“. მოცემულ მონაკვეთში ავტორს ციტატა მოჰყავს მათეს სახარების მიხედვით 25:41- ჰრქუას მარცხენითთა მათცა: წარვედით ჩემგან, წყეულნო, ცეცხლსა მას საუკუნესა, რომელი განმზადებულ არს ეშმაკისათვს და ანგელოზთა მისთათვს.

ავტორი ქრისტიანებს უწოდებს ქრისტეს ლაშქარს, ქრისტეს ჯარისკაცებს - militiae Christi, ქრისტეს მსახურებს- Christi seruos, ღმერთის ხალხს- Populus dei, მომლოცველებს-Peregrini.

მუსლიმებს სხვადასხვა ტერმინებით მოიხსენიებს: მტერები- inimicus, წარმართები - paganis, სარკინოზები - Saracenorum, უსამართლო ბარბაროსები - iniquissimi barbari, ღმერთის მტრები- inimicos Christi. თვითონ მტრის აღმნიშვნელი რამდენიმე ტერმინი გვხვდება ლათინ ისტორიკოსებთან: Gentiles, Pagani, infideles, perfidi. ყველა აღნიშნავს მტერს და მიესადაგება მუსლიმებს და წარმართებს.

დასკვნის სახით შეგიძლია ვთქვათ, რომ ანონიმი ავტორი, რომელიც პირველი ჯვაროსნული ლაშქრობის მონაწილე იყო, მეტად მნიშვნელოვანი და სპეციფიკური წერის მანერით გამოირჩეოდა. მის ნაწარმოებში მრავლად ვხვდებით პროვიდენცილისტური აზროვნების მაგალითს, რაც გამოიხატება წყაროში არსებულ ტერმინებში, ავტორისეულ დამოკიდებულებაში ომის, მოწამეობრივი სიკვდილისა თუ მუსლიმებისადმი. ასევე, აღსანიშნავია ის ფაქტიც, რომ ანონიმი ავტორი საკმაოდ სანდო ისტორიკოსად ითვლება, მის წყაროში შევხვდებით როგორც მუსლიმების, ასევე ქრისტიანების კრიტიკას. ეს უკანასკნელი კი გვაძლევს იმის საშუალებას, მისეული ხედვები ჩავთვალოთ იმ პერიოდისთვის მიღებულ ხედვებად და გავიაზროთ ჯვაროსნული ეპოქის ადამიანის ხედვები და შეხედულებები.

ბიბლიოგრაფია

- კვაჭანტირაძე, ე. (2008). ისტორიული მეხსიერება და მისი შესწავლის ძირითადი ტენდენციები. *ჟურნალი ამირანი*. 19-ე ნომერი. თბილისი.
- ჯოხაძე, გ. (2009). *ისტორიული ანთროპოლოგია = Historical anthropology: ადამიანისა და ისტორია*. თბილისი: უნივერსალი.
- Anonymi Gesta Francorum et Aliorum Hierosolymitanorum*. (1924). edited by BEATRICE A. LEES, Oxford.
- Abulafia D. (2008). *The New Cambridge Medieval History. Volume 5: c.1198–c.1300*. Cambridge University Press.
- Gesta Francorum Et Aliorum Hierosolimitanorum: The Deeds of the Franks and the Other Pilgrims to Jerusalem*. (1967). English edition by Rosalind Hill. Oxford University Tests.
- Garver Valerie, L. (2010). *Handbook of Medieval studies terms, methods, trends*. edited by Albecht classen, Vol. 1.
- Knight Judson. (2001). *Middle Ages: Primary sources, UXL*.
- Port Andrew, I. (2015). *History from Below, the History of Everyday Life, and Microhistory*. Wayne State University, Detroit, MI, USA.
- Riley-Smith Jonathan. (2009). *The First Crusade and the Idea of Crusading* (The Middle Ages Series). University of Pennsylvania Press.
- Riley-Smith Jonathan, 1995, *The Oxford Illustrated History of the Crusades* (Oxford Illustrated Histories), Oxford University Press.
- Riley-Smith Jonathan. (1998). *The First Crusaders, 1095-1131*. Cambridge University Press.
- Riley-Smith Jonathan. (2002). *The Oxford History of the Crusades*. Oxford University Press.
- Riley-Smith Jonathan. (2005) *The Crusades: A History*. Yale University Press. 2end edition.
- The New Cambridge Medieval History*. (2015). *Volume 4, c.1024-c.1198*, Part 1. Cambridge University Press. Reprint edition.
- Брандедж Джеймс. (2007). *Крестовые походы, Священные войны Средневековья*. Москва: Центрполиграф.
- Груссе Рене. (2010). *Эпопея крестовых походов*. Батуми.
- ДЕЯНИЯ ФРАНКОВ И ПРОЧИХ ИЕРУСАЛИМЦЕВ*. (2010). Перевод на русский язык и комментарий, Т. Г. Мякин, Г. Г. Пиков, В. Л. Портных. Новосибирский государственный университет.

Миртов, Д. (1910). *Схоластика*. Москва.

Заборов, М. А. (1980). *Крестоносцы на Востоке*. М.: Наука.

История крестовых походов в документах и материалах. (1977). ред. М. А. Заборов. Высшая школа.

Успенский, Ф. (2018). *История крестовых походов, Православие и современность*. Электронная библиотека.

REFERENCES

k'vach'ant'iradze, e. (2008). ist'oriuli mekhsiereba da misi shests'avlis dziritadi t'endentsiebi. *zhurnali amirani*. 19-e nomeri [Historical memory and its approaches. *Amiriani Magazine*. 19th issue]. Tbilisi.

jokhadze, g. (2009). *ist'oriuli antrop'ologia = adamianissakha ist'oria*. [Historical Anthropology=Human history]. Tbilisi: Universal.

Anonymi Gesta Francorum et Aliorum Hierosolymitanorum. (1924). edited by BEATRICE A. LEES, Oxford.

Abulafia D. (2008). *The New Cambridge Medieval History, Volume 5: c.1198–c.1300*, Cambridge University Press.

Gesta Francorum Et Aliorum Hierosolimitanorum: The Deeds of the Franks and the Other Pilgrims to Jerusalem. (1967). English edition by Rosalind Hill. Oxford University Tests.

Garver Valerie, L. (2010). *Handbook of Medieval studies terms, methods, trends*. edited by Albecht classen, Vol. 1.

Knight Judson. (2001). *Middle Ages: Primary sources, UXL*.

Port Andrew, I. (2015). *History from Below, the History of Everyday Life, and Microhistory*. Wayne State University, Detroit, MI, USA.

Riley-Smith Jonathan. (2009). *The First Crusade and the Idea of Crusading* (The Middle Ages Series). University of Pennsylvania Press.

Riley-Smith Jonathan, 1995, *The Oxford Illustrated History of the Crusades* (Oxford Illustrated Histories), Oxford University Press.

Riley-Smith Jonathan. (1998). *The First Crusaders, 1095-1131*. Cambridge University Press.

Riley-Smith Jonathan. (2002). *The Oxford History of the Crusades*. Oxford University Press.

Riley-Smith Jonathan. (2005) *The Crusades: A History*. Yale University Press. 2end edition.

- The New Cambridge Medieval History. (2015). Volume 4, c.1024-c.1198, Part 1.* Cambridge University Press. Reprint edition.
- Brandedzh Dzhejms. (2007). *Krestovye pohody, Svjashhennye vojny Srednevekov'ja.* Moskva: Centrpoligraf.
- Grusse Rene. (2010). *Jepopeja krestovyh pohodov.* Batumi.
- DEJANIJA FRANKOV I PROCHIH IERUSALIMCEV.* (2010). Perevod na russkij jazyk i komentarij, T. G. Mjakin, G. G. Pikov, V. L. Portnyh. Novosibirskij gosudarstvennyj universitet.
- Mirtov, D. (1910). *Sholastika.* Moskva.
- Zaborov, M. A. (1980). *Krestonoscy na Vostoke.* M.: Nauka.
- Istorija krestovyh pohodov v dokumentah i materialah.* (1977). red. M. A. Zaborov. Vysshaja shkola.
- Uspenskij, F. (2018). *Istorija krestovyh pohodov, Pravoslavie i sovremennost'.* Elektronnaja biblioteka.